

da nam vprav portret govori za verodostojnost Ernestininega predanja. Rezultat bi torej bil: Stališče Julijinega portreta v celoti Langusovih portretnih del, kolikor sem se z njimi seznanil na zgodovinski razstavi in v galeriji deželne muzeja, govori za njegov postanek v prvi polovici tridesetih let, za kar govori stil, moda in pojmovanje portreta kot idealizirane realnosti; to priča tudi vsebina soneta Matevžu Langusu in rezultat Žigonovih tozadevnih raziskavanj. Najbolj verjetna letnica postanka je l. 1833 ev. začetek 1834.

ZAPISKI.

JEZIKOVNE OCENE.

Borisav Stanković: *Nečista krv*. Tiskom hrvatskog štamparskog zavoda u Zagrebu. 1917. Na nekatere tuje vplive v tej povesti sem opozoril že v 1. številki letošnjega letnika, drugih se hočem dotakniti na tem mestu.

Pisatelj opisuje Vranje in druge južnosrbske kraje, katere je Srbija osvobodila šele l. 1878. Tu smo že čisto na iztoku — tako v življenju kakor tudi v jeziku. Vpliv nemščine ni več tolik kakor v severnozahodni Srbiji, tem silnejši pa je turški živelj. V naši povesti so izrazi za opravila, obrt, trgovino, upravo itd. turški.

Zanimivo je pisateljevo jezikovno stališče. Jezikovni zaklad mu je pristno ljudski in si ne upa nobenega turškega ali nemškega izraza posrbiti. Slog pa je knjižen, t. j. kakor pri drugih pisateljih poln francoskih posebnosti.

Omenimo tu francoske posebnosti, ki se nahajajo v naši povesti!

Najbolj nas žali pogostni trpnik, n. pr.: Ali ovamo oko nje sveče su sve više gorele, a sama je ona sve više okružavana i potiskivana od svatova (str. 144). Ali: Valjda, što ona vreva i svirka presta, a ona, odvedena pred dveri, osta sasvim sama (143). Ali: Sofka kriči i, vodjena njime, podje (148). Ali: I ona, obradovana njegovim dolaskom, poljubi ga u ruku. I on, okružen njima, poče da se penje i da se nečka: Ama ne mogu ja gore (t. j. po stepenicama). I njima dvema pridržavan, poče se peti... I kada se s mukom gore pope, i kada bi posadjen na minderluk, on poče: Pa kako ste mi? Šta mi radite? (68.) Ne toliko što je podražavan od Todore i Sofke, nego više usled rakije, kretao se brže i lakše (69) itd. Pisatelji pišejo tako po francoskih zgledih. Maretić se v Gramatici hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika, ki je zgrajena samo na Vukovih in Daničičevih delih (prim. str. 700), torej na pristnem srbskem narodnem jeziku, dobro zaveda, da je trpnik v takih primerih tuj (str. 631).

Francoska je razporedba časovnega veznika, kakor: Tetka, čim je vide, upita je, kao

umiravajući je: Hoćeš, Sofka, da večeraš? (94.) Tako se rabi veznik v francoščini, prim. La petite tante, quand elle la voit itd. Takih primerov je mnogo, n. pr.: Sofka, kad bi se, ubijena i izlomljena, jedva digla i izišla posle toga u kuću, ušla u svekrvinu sobu, tamo bi nju zaticala itd. (190.) Ali: Sluga, pošto baci pogled po konju, privede alata (194) itd.

Romanska je sestava: prag od kujne (kuhinje, str. 193), prozor od sopčeta (83), rešetka od ograde (24), prozor od podruma (69, 80) itd.

Francosko je: Ako se ovako još čeka, neće se moći izdržati (128); u veče legalo se rano (171); čim se izadje iz varoši itd.

Francoski je stavčni ustroj, kakor: I naslonjena u krevetu, držeći glavu rukama, osećajući kako iz kujne dopire miris još sasvim nezagašenog ognjišta, neopranih sudova od jela i ustajalosti, ali ipak za to promešan sa svežim noćnim vazduhom, koji je kroz kunjska napukla i stara vrata prodirao i do nje ovamo, u sobu dolazio, i gledajući kroz sobnji znižak prozor u noć, koja je bila prorešetana drvećim baštenskim i okolnim zidovima komšijskih kuća, ona se poče osećati kako se čak i zagreva tim svojim junaštvom i požrtvovanjem (96). Takih primerov je veliko. Hudi so romanizmi, kakor: Čelo mu došlo (prim. franc. devint) ispučeniije, lice uže, pokresivani brkovi prosedi (73). Sofka je njih gledala, kako im lica od pića i od razdraganosti došla rumena, vrela (127).

Ker je pisatelj doma v južni Srbiji, ni pri njem germanizmov, ki jih pišejo severnozahodni Srbi in Hrvatje. Skoro nikoli ne rabi on, ona, ono (n. pr.: Pa kad se nadjoše prema vratima, ona se naglo otvoriše, Kroz buru, 38) ter jedan namesto neki, če je potrebno. Proti tej spaki se je zdaj vendar oglasil prof. Vatroslav Rožić v Nastavnom Vjesniku (1922, str. 396): »to je jedna naša pogrješka, ovo je jedna dužnost našega društva, mi smo jedan siromašan narod itd. (je) gotovo uvijek prema njemačkomu: ein, eine, ein.«

Za hrvatski in srbski književni jezik res velja, kar pravi o njem V. Rožić: »Potraje li tako i dalje, onda će naskoro doći vrijeme, kada će se sasvijem izroditi na samo naš i ovaki sadašnji književni jezik, nego će nam nestati... narodnoga govora... Bit ćemo narod bez narodnog jezika« (397).

Dr. A. Breznik.

SLOVSTVO.

Alojz Kraigher: *Umetnikova trilogija*. Ivanu Cankarju v spomin. V Ljubljani, 1921. Samozaložba. Natisnila Učiteljska tiskarna. — Knjiga je premalo resna za zdajšnje čase in za — Ivana Cankarja. Ne bral bi je. Pa tudi svet je ne bo: svet, ki so mu obrabljene kulise nevredno ozadje za Cankarjevo še danes Slovincem nedoumno novo obličje, svet, ki mu jezik in slog, sit in sanglanten, kar se dá, kepast — jezik in slog našega meščanstva kot odelo za čast in slavo Cankarjevemu spominu zveni liki favnski hohot. Kaj nas zanima, komu je pesnik Lepe Vide in Hlapca